

Examination of teacher candidates' attitudes towards sportive activities of mentally disabled individuals (Muğla Sıtkı Koçman University example)¹

Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği)¹

**Hüseyin Kırimoğlu²
Mehmet Dalli³
Atike Yılmaz⁴
Muhammed Say³**

Abstract

The current study focused on exploring attitudes towards sportive activities of mentally disabled individuals shown by the 1st and 4th year candidate teachers who studied at teaching departments of Education Faculty and Sports Sciences Faculty of Muğla Sıtkı Koçman University during 2015-2016 academic year. In the study; a general survey model was used. "Personal Information Form" designed by the researchers and "Attitude Scale of Individuals Having Mental Disabilities towards Sports Activities (ASIHMDSA)" designed by İlhan, Esentürk and Yarımkaya (2016) were administered to the participants. Attitudinal levels of the participants were compared in relation to sex, academic grade, presence of a disabled member in the family, witnessing sportive activities of the disabled and receiving sports education for the disabled during their education. Sample of the study was consisted of a total of 560 candidate teachers who volunteered to join the study (336 female candidate teachers and 224 male candidate teachers). Mann-Whitney U was used for data

Özet

Bu araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılı Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Spor Bilimleri Fakültelerinin öğretmen yetiştirme bölümlerine devam eden 1 ve 4. Sınıf, öğretmen adaylarının, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarını belirleme amacına odaklanmıştır. Çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Katılımcılara, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" ve İlhan, Esentürk ve Yarımkaya (2016) tarafından geliştirilen "Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği (ZEBSEYTÖ)" kullanılmıştır. Katılımcıların tutum düzeyleri, cinsiyet, sınıf, ailede engelli bir bireyin bulunup bulunmaması, engellilerin spor eğitimine tanık olma durumları ve eğitimleri içerisinde engellilere yönelik spor eğitimi alma durumları açısından mukayese edilmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 336'sı kadın, 224'ü erkek olmak üzere genel toplamda 560 öğretmen adayı oluşturmuştur. Verilerin değerlendirilmesinde Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgularda katılımcıların, cinsiyet, engellilerin spor eğitimine

¹ Bu çalışma, Erpa International Congresses on Education 2016'da Sözel Bildiri olarak sunulmuştur. 2-4 Haziran 2016.

² Doç. Dr. Muş Alparslan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, hkirim2005@gmail.com

³ Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, mehmetdalli@mu.edu.tr

⁴ Okt. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölüm Başkanlığı, atiketani@gmail.com

³ Uzman. Muğla Gençlik ve Spor Hizmetleri İl Müdürlüğü, msay21@gmail.com

analyses. As far as the study-findings were concerned, there were no statistically significant differences in participants' level of attitudes towards sportive activities of mentally disabled individuals in terms of sex, witnessing sportive activities of the disabled, presence of a disabled member in the family and academic grades ($P>0.05$). However, in the comparisons statistically significant differences were found in terms of receiving sports education for the disabled during their education and faculty types ($P<0.05$). As a result; it may be argued that it will have a positive impact for candidate teachers to receive sports courses for the disabled during their higher education in order to raise attitudinal level towards sportive activities of mentally disabled individuals.

Keywords: Mentally disabled; sports; candidate teachers; attitude.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

1. Giriş

Tutumlar, insanın bir şey hakkında ne hissettiğini ifade eder (Robbins, 1994). Olumlu veya olumsuz şekillenebilirler. Bir başka ifadeyle tutum; yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumu (Allport, 1967; akt. Tavşancıl, 2010) olarak ifade edilmektedir. Tutumların, üniversite yıllarında çok farklı gerçekleşen yaşantılara bağlı olarak ta köklü değişiklikler oluşturduğu (Özyürek, 2010) bildirilmektedir. Öyleyse, öğretmen adaylarının engelliler ve eğitimlerine yönelik olumlu tutumlara sahip olması önemlidir.

Nitekim bir ülkede insanların yetişmişlik düzeyi, öğretmenlerin yetişmişlik düzeyi ile doğru orantılıdır. O ülkede öğretmenin kalitesi ne ise, bilginin ve toplumun kalitesi de odur (Tekışık, 2005). Bu manada, ülkelerin gelişmişliği, devletlerin toplum bireyelerine, ülke amaç ve hedeflerine yönelik olarak verilen eğitimin kalitesine bağlanabilir. Bu durum öğretmenlik mesleği açısından değerlendirildiğinde, “hiç bir eğitim sisteminin kalitesi, öğretmenlerinin kalitesini geçemez” (TED, 2015) ifadesi ile özetlenmiştir. Öyleyse, gelecekte ülke gençliğinin, eğitim öğretim hizmetlerinde görev alması beklenen öğretmen adaylarının, her açıdan sağlıklı yetiştirilmesi, uygulanacak eğitim sistemlerinin başarıya ulaşabilmesinde önemli bir unsur olarak düşünülmelidir.

Alan yazında kaynaştırma eğitime yönelik olarak yapılan bazı araştırmaların bulgularına göre “öğretmenlerin kaynaştırma eğitime karşı olumsuz tutuma sahip oldukları (Önder, 1995; Metin ve Çakmak, 1998; Kayaoğlu, 1999; Diken ve Sucuoğlu, 1999) bildirilmektedir. Bu olumsuz tutum ve doğan ihtiyaçları karşısında eğitim fakültelerinin ve beden eğitimi ve spor yüksekokullarının öğretmen yetiştirme programlarına “Özel Eğitim, Kaynaştırma Eğitimi, Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor” gibi dersler ilave edilmiştir. Bu durumun bir yansıması olarak, öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik olarak tutumlarının değerlendirildiği bazı başka çalışmalarda olumlu tutum seviyesine sahip oldukları (Varlier, 2004; Okyay, 2006; Gök, 2009; Kılıç, 2011) tespit edilmiştir. Bu paralelde, Orel ve ark. (2004)’e göre, öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin ders almanın

tanık olma, ailede engelli bireye sahip olma ve sınıf değişkenleri açısından, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($P>0,05$). Buna karşılık, eğitimleri içerisinde, engellilere yönelik spor eğitimi alma değişkeni ve öğrenim gördükleri fakülteler açısından yapılan karşılaştırmada, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir ($P<0,05$). Sonuç olarak, zihinsel engellilerin spor etkinliklerine yönelik tutum düzeyinin artırılabilmesi için, öğretmen adaylarının eğitimleri içerisinde Engellilerde Spor dersi almalarının, pozitif yönde bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel engelli; spor; öğretmen adayı; tutum.

tutumları olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Bu durum Özbaba, (2000)' e göre, öğretmenlerin özel eğitim gerektiren çocuklara ve kaynaştırmaya ilişkin yeterli bilgiye sahip olmalarının kaynaştırmaya olan tutumlarını olumlu etkilediği şeklinde yorumlanmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, öğretmen ve öğretmen adaylarının özellikle lisans eğitimleri içerisinde engelli bireylerin, özelliklerine, eğitimlerine, ihtiyaçlarına, becerilerine, ilgilerine, yeteneklerine ve yetersizliklerine yönelik düzenlenmiş eğitimleri almaları, engelli bireyler ve eğitimlerine yönelik olumlu tutum geliştirmesinde etkili olabileceği söylenebilir.

Engelli bireylerin bütünleştirme programlarının çeşitliliği, engellerin minimal düzeye düşürülmesi ve aşılmasında önemlidir. Engelli bireyler her ne kadar, yaşamlarını çeşitli zorlanmalara maruz kalarak devam ettirmek zorunda olsalar da, gerek yetersizliğe sahip oldukları yönlerin, gerekse de diğer sağlıklı kabul edilen yönlerinin bütünleştirme uygulamaları aracılığı ile geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, engelli bireylere uygulanacak olan bütünleştirme programlarının, tamamen bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal olmak üzere tüm yönlerini kapsamı ve de tüm bu bilim alanların bir araya toplanarak multidisipliner bir bakış açısı ile bütünleştirme uygulamasının gerekli olduğu söylenebilir. Bu manada, bireylerin her açıdan sağlıklı gelişimini destekleyen beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin, engelli bireylerin bütünleştirme programlarının önemli bir parçası olduğu kabul edilebilir.

Nitekim, eğitimin bütünlük ilkesi gereği, çocuğun eğitilecek yönlerinin bir bütün olarak alınıp değerlendirilmesi istenir. Çocuk bedensel ve ruhsal kuvvetler (düşünce, duygu, irade gibi) bakımından bir bütün olarak ele alınmalı ve her yönü dengeli olarak eğitilmelidir. (Ergün ve Özdaş, 1997). Bu manada, nasıl ki, özel gereksinimli bireylerin eğitim hizmetlerinde görev alan, özel eğitim öğretmenleri, sosyal hizmet uzmanları, fizyoterapistler, psikologlar gibi alan uzmanlarının tutumları önemli ise, özel gereksinimli bireylerin bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal açılardan gelişimlerine katkılar sağlayacak olan beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının olumlu tutuma sahip olmaları, gerek özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin belirlenen amaçlara ulaşmasında, gerekse de sağaltım programlarının başarı kazanmasında önemlidir.

Alan literatürde yer bulan bir çok çalışma sonucuna göre, beden eğitimi ve spor, fiziksel aktivite, rekreasyon ve oyunun, engelli bireylerin rehabilitasyonlarında, bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal açılardan gelişiminde önemli etkiye sahip olduğunu bilimsel açıdan doğrulamaktadır (Capio et all. 2014; Sperstein et all. 2009; Filazoğlu Çokluk ve ark. 2015; Baron ve aubert 2005; Erdem, 2005; Krebs, 2005; Damentko,2005; Çamlıyer,1995; Fizlazoğlu Çokluk ve ark. 2015; Karakaş ve ark. 2016).

Öyleyse, engelli bireylerin gerek eğitim öğretim, gerekse de sağaltım programlarında yer alması beklenen öğretmen adaylarının, engellilerin sportif etkinliklere katılımlarına yönelik olumlu tutuma sahip olmaları ve mevcut tutum düzeylerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırma, öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesine odaklanmıştır.

Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan, genel tarama modeli uygulanmıştır. Genel tarama modeli ise, var olan bir durumu, var olduğu şekli ile tanımlamayı amaçlayan araştırma metodu olarak Karasar (2005) açıklanmaktadır.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılında, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim ve Spor Bilimleri Fakültelerinin Öğretmen yetiştirme programlarına devam eden 1. ve 4. Sınıf, öğretmen adaylarından, 968'i kadın, 690'nı erkek olmak üzere genel toplamda 1658 öğretmen adayı oluşturulmuştur. Örneklem grubunu ise genel evren içerisinden, çalışmaya gönüllü olarak

katılmayı kabul eden 336'sı kadın, 224'ü erkek olmak üzere genel toplamda 560 öğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcıların, çalışmamıza gönüllü olarak katkıları alınmadan önce, ilgili Akademik Birimlerden ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Etik Kurulundan izinler alınmıştır.

1.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve İlhan, Esentürk ve Yarımkaya (2016) tarafından geliştirilen “Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Katılımcıların tutum düzeyleri; cinsiyet, sınıf, ailede engelli bir bireyin bulunup bulunmaması, engellilerin spor eğitimine şahit olma durumları ve eğitimleri içerisinde engellilere yönelik spor eğitimi alma durumları açısından mukayese edilmiştir.

1.3.1. Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği (ZEBSEYTÖ) Açıklaması

İlhan, Esentürk ve Yarımkaya (2016) tarafından geliştirilen “Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği”(ZEBSEYTÖ), açımlayıcı faktör analizi sonucunda 28 madde 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar, kuramsal temeller ve faktör içerikleri dikkate alınarak “Sportif Etkinliklere Yönelik Olumlu Tutum” (SEYOT) ve “Sportif Etkinliklere İlişkin Olumsuz Tutum” (SEİOT) olarak isimlendirilmiştir. SEYOT boyutu, 21 maddeden (1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27) oluşmaktadır. SEİOT boyutu ise, 7 maddeden (4, 8, 12, 16, 20, 24, 28) oluşmaktadır. Yanıtlayanlar her maddeye 1 ile 5 arasında değer verebilmektedir. 5’li Likert tipi ölçek olarak düzenlenen veri toplama aracında maddeler, “Kesinlikle Katılıyorum (5 puan), Katılıyorum (4 puan), Kararsızım (3 puan), Katılmıyorum (2) Kesinlikle Katılmıyorum (1 puan)” olarak derecelendirilmiştir. Ancak olumsuz anlama sahip (4, 8, 12, 16, 20, 24, 28) maddeler ters puanlanmıştır. 28 maddelik ölçekten alınabilecek en düşük ve yüksek değerler sırasıyla 28 ve 140 puandır. Puan aralıkları ise; 5’li likert tipine göre şu şekilde oluşmuştur; 140-112 arası puan / Kesinlikle katılıyorum, 111-94 arası puan / katılıyorum, 93-66 arası puan / kararsızım, 65-38 arası puan / katılmıyorum ve 37-28 arası puan / kesinlikle katılmıyorum.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın katılımcılarından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmasında SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin normallik sınaması One-Sample Kolmogorov-Smirnov test ile yapılmış olup, verilerin normal dağılım göstermediği varsayımı sağlanmıştır. Dolayısı ile veriler hesaplanırken, non-parametrik teslerden olan Mann Whitney U testinden faydalanılmıştır. Bu çalışmada istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

2. Bulgular

Tablo1. Katılımcıların Cinsiyet, Engelli Eğitime Tanık Olma, Ailede Engelli Bireye Sahip Olma ve Sınıf Değişkenleri Açısından, Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Tutum		N	U	P
Cinsiyet	Kadın	336	34.608,500	,107
	Erkek	224		
Engelli Spor Eğitimine Tanık Olma	Evet	119	24.375,500	,234
	Hayır	441		
Ailede Engelli Bireye Sahip olma	Evet	29	8.203,000	,553
	Hayır	531		
Sınıf	1. Sınıf	350	38.078,000	,473
	4. Sınıf	210		
Toplam		560		

Kırımoğlu, H., Dalli, M., Yılmaz, A., & Say, M. (2017). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği). *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3116-3125. doi:10.14687/jhs.v14i4.4670

Katılımcıların cinsiyet, engellilerin spor eğitimine tanık olma, ailede engelli bireye sahip olma ve sınıf değişkenleri açısından, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>,05$).

Tablo2. Katılımcıların Engellilere Yönelik Spor Eğitimi Alma Değişkeni Açısından, Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Tutum	N	Sıra Ort.	U	P	
Engellilere Yönelik Spor Eğitimi Alma	Evet	32	374,31	5.446	,001*
	Hayır	528	274,81		
Toplam	560				

Katılımcıların, eğitimleri içerisinde, engellilere yönelik spor eğitimi alma değişkeni açısından yapılan karşılaştırmada, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, eğitimleri içerisinde ders olarak engellilerin spor eğitimine yönelik ders aldığını bildiren katılımcıların tutum düzeyleri, böyle bir eğitim almadıklarını bildiren katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek bulgulanmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Fakülte Değişkeni Açısından Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Tutum	N	Sıra Ort.	U	P	
Fakülte	Eğitim Fakültesi	504	272,18	18,304	,000*
	Spor Bilimleri Fakültesi	56	355, 36		
Toplam	560				

Katılımcıların, öğrenim gördükleri fakülteler açısından, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeyleri sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, Spor Bilimleri Fakültesi katılımcılarının, Eğitim Fakültesi katılımcılarına oranla daha yüksek tutum sıra ortalama puanına sahip oldukları tespit edilmiştir.

3. Tartışma ve Sonuç

Yapılan alan yazın taraması sonucunda, ülkemizde konuya ilişkin kısıtlı çalışmaların yer aldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırma sonucu elde edilen bulgular, özel gereksinimli bireyler ile beden eğitimi ve spor alanındaki genel tutum çalışmaları, mevcut durumu betimleyen çalışmalar ve farklı örneklem grupları üzerinde yapılmış araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılacaktır. Bu manada çalışmanın, konuya ilişkin olarak ileride yapılacak yeni çalışmalara destek sağlayabileceğini söyleyebiliriz.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların cinsiyet, engellilerin spor eğitimine tanık olma, ailede engelli bireye sahip olma ve sınıf değişkenleri açısından, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>,05$). Elde edilen bu bulgular, tek tek irdelenecektir.

Alan literatürde cinsiyet değişkeni açısından, çalışma bulgumuzu destekler niteliğe sahip olan **“Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Beden Eğitimi Öğretmen Adayları Üzerine Bir Araştırma”** isimli çalışmada da, cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel açıdan anlamlı sonuç elde edilememiştir (Kırımoğlu ve ark., 2016 a,c; Öztürk ve Abakay, 2014; Şahin ve Bekir, 2016; Açıık ve ark., 2016). Bu çalışmalar cinsiyet değişkeni açısından çalışma bulgumuzu desteklemektedir.

Ayrıca, alan yazında, engelliliğe sahip bireylere yönelik yapılan çeşitli tutum çalışmaları incelendiğinde, kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek bir tutum bildirdikleri çalışmalar bulunmakta ve bu çalışmaların bulguları, çalışma bulgumuzla tezat teşkil etmektedir (Tervo et. al. 2002; Yıldırım Sarı ve ark.2010; İlhan, 2010; Kırımoğlu ve ark., 2016b; Yaralı, 2016).

Cinsiyet değişkeni açısından genel literatür ile tezat teşkil eden söz konusu çalışmaların bulguları, cinsiyet değişkeni açısından zihinsel engelli bireylerin spor etkinliklerine yönelik tutumun bir genelleme yapılamayacağını işaret etmektedir. Bu bağlamda sadece cinsiyet değişkeninin irdelendiği geniş örneklemlerli çalışmalara ihtiyaç vardır.

Çalışmamızda elde edilen başka bir bulgu ise, katılımcıların ailesinde engelli bireye sahip olup olmama değişkeni açısından, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu duruma ilişkin olarak yapılan farklı çalışmalarda da (Horner-Johnson et. al.2002; Şenel, 1995; Yıldırım Sarı, 2010; Kırımoglu ve ark. 2016 a,b,c) ailede engelli bireye sahip olmanın, engellilere yönelik tutumu değiştirmedikleri bulgulanmıştır. Bu çalışmaların bulguları, çalışma bulgumuzu desteklemektedir ve bu durum son yıllarda ülkemizde engellilere yönelik yapılan farkındalık çalışmalarının olumlu bir sonucu olarak yorumlanmaktadır (Kırımoglu ve ark., 2016a; Açak ve ark., 2016). Çalışmamızda, sınıf değişkenine göre yapılan istatistiksel analiz sonucunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu değişkene ait literatürde, farklı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Katılımcıların, eğitimleri içerisinde, engellilere yönelik spor eğitimi alma değişkeni açısından yapılan karşılaştırmada, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, eğitimleri içerisinde ders olarak engellilerin spor eğitimine yönelik ders aldığını bildiren katılımcıların tutum düzeyleri, böyle bir eğitim almadıklarını bildiren katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulguya ilişkin olarak alan yazında çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte, çalışma bulgumuzu desteklemektedir.

Nitekim Öztürk ve Abakay, (2014)'ın "Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin engelli çocuklara yönelik tutumlarının incelenmesi" isimli çalışmalarında, Engellilerde spor dersi almanın öğrencilerin, daha olumlu tutum sergilemelerine yol açtığı belirlenmiştir. Benzer olarak alan yazında lisans eğitimleri içerisinde, özel eğitim, kaynaştırma eğitimi, engellilerde beden eğitimi ve spor gibi engelli bireylerin eğitim öğretimlerine yönelik olarak ders alma durumunun, sınıflarında kaynaştırma öğrencisinin bulunması, engellilerin tanınmasında ve onlara yönelik olarak olumlu tutumların oluşturulmasında etkisi (Avramidis ve ark. 2000; Civelek, 1990; Gözün ve Yıkılmış, 2004; Özdemir, 2008; Temel, 2000; Özbaba,2000; Orel ve ark. 2004; Türkoğlu, 2007) ortaya çıkarılmaktadır. Bu bilgiler ışığında, üniversitelerin eğitim ve spor bilimleri fakültelerinin sadece öğretmen yetiştirme programlarında değil, tüm programları içerisinde, söz konusu derslerin zorunlu ders kapsamında okutulmasının hem engelli bireylerin tanınmasında ve olumlu tutumların oluşmasında, hem de öğretmen adaylarının engelliliğe ilişkin bilgi düzeylerinin artırılması, kaynaştırma eğitiminin belirlenen hedeflere ulaşmasında etkin olacağı söylenebilir.

Çalışmamızda elde edilen son bulgu ise, katılımcıların, öğrenim gördükleri fakülteler açısından, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeyleri ortalamaları arasında istatistiksel olarak, anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, Spor Bilimleri Fakültesi katılımcılarının, Eğitim Fakültesi katılımcılarına oranla daha yüksek tutum sıra ortalama puanına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Bu duruma ilişkin olarak, birebir benzer sonuçların alındığı çalışmanın bulunmamasına rağmen, engellilerle daha fazla birlikte olma, eğitimlerinde aktif olarak görev alma ve onların spor eğitimine tanık olma durumlarının tutum seviyesini arttırdığını gösteren çalışmalar (Kırımoglu ve ark, 2016c; Açak ve ark., 2016) bulunmaktadır. Çalışmamızda da spor bilimleri fakültesi katılımcılarının, eğitim fakültesi katılımcılarından daha yüksek bir tutum seviyesine sahip olmaları, eğitim fakültesi katılımcılarından farklı olarak, lisans eğitimi içerisinde engellilerde beden eğitimi ve spor dersi almaları, engelli bireylerin müsabık olarak yer aldığı yarışmalara antrenör, hakem veya seyirci olarak daha fazla katılıyor olmaları ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği kapsamında olan araştırma konumuza daha yakın olmaları şeklinde açıklanabilir.

Bu çalışmanın katılımcıları açısından, aşağıdaki sonuçları sıralayabilir ve önerileri sunabiliriz.

- Engelli bireylerin spor eğitimleri, özel bir uzmanlık alanıdır. Bu konuda hizmet veren yükseköğretim program sayısı azdır. Bu nedenlerle, bu alandaki eğitimcilerin, kısa

sürelî sertifika programları ile değil, profesyonel bir yükseköğretim programı ile lisans eğitimi seviyesinde yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

- Alan yazında, zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin farklı örneklem ve değişkenlerin incelendiği çalışmalara ihtiyaç vardır.
- Kaynaştırma, özel eğitim ile engellilerde beden eğitimi ve spor gibi derslerin tüm öğretmen yetiştiren fakültelerin lisan ve lisansüstü programlarının müfredatında zorunlu ders kapsamında yer almalıdır.
- Üniversitelerde düzenlenen engellilere yönelik spor etkinliklerine, öğretmen adaylarının katılımının artırılması, engellilerin eğitim öğretimlerinin hedef ve amaçlarına ulaşmasında önemli bir etkidir.
- Cinsiyet değişkeni açısından tutum düzeylerinin alan yazında genellenebilmesi için, geniş örneklemlî çalışmalara ihtiyaç vardır.
- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında uygulanan kaynaştırma eğitimi çalışmaları, zihinsel engeli açısından uygun olan (Eğitilebilir – Öğretilebilir) zihinsel engelli bireyler ve öğretmen adaylarının içinde yer aldığı, kampus içi projeler desteklenebilir.

Kaynakça

- Açak, M., Karakaya, Y.E., Tan, Ç. & Coşkun, Z. (2016) Investigation Of The Attitudes Of Students From Exercise And Sports Education For Individuals With Disabilities Department Toward Individuals With Disabilities, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Türkic*, 11(19): 1-8.
- Avramidis, E., Bayliss, P. & Burden, R. (2000) A Survey into Mainstream Teachers Attitudes Towards The Inclusion Of Children With Special Educational Needs in The Ordinary School in One Local Education Authority, *Educational Psychology*, 20(2), 24-26.
- Baron, L. J. & Faubert, C. (2005) The role of Tai Chi Chuan in reducing state anxiety and enhancing mood of children with special needs, *Journal of Bodywork and Movement Therapies*. Volume 9, Issue 2, ss.120-133.
- Capio, C. M., Sit, C.H.P., Eguia, K.F., Abernethy, B. & Masters, R.S.W. (2014) Fundamental movement skills training to promote physical activity in children with and without disability: A pilot study. *Journal of Sport and Health Science*, 4 (2015), ss. 235-243.
- Civelek, A.H. (1990) Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocukların Sosyal Kabul Görmelerinde Normal Çocukların Bilgilendirilmelerinin ve İki Grubun Resim- İş İle Beden Eğitimi Derslerinde Bütünleştirilmelerinin Etkileri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Çamlıyer, H. (1995) Eğitilebilir Zekâ Düzeyindeki Çocuklarda Hareket Eğitiminin Algısal Gelişim Düzeylerine Etkileri. Engellilerde Uluslararası Spor Eğitimi Sempozyumu 26-28 Ekim. Antalya.
- Damentko, M. (2005) Unified Sports Overview Fact Sheet and Unified Sports Handbook. Birleştirilmiş Sporlar ve İçeriği. (Çev. Yılmaz, İ.).USA.
- Diken, H. İ. & Sucuoğlu, B. (1999) Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25-39.
- Erdem, N. (2005) Kaynaştırma. Eğitim Güncesi Rehberlik Dergisi. Sayı:2. ss. 19-21.Kocaeli.
- Ergün, M. & Özdaş, A. (1997) Öğretim ilke ve yöntemleri. İstanbul: Kaya Matbaacılık.
- Filazoğlu-Cokluk, Kırımoğlu, H., G., Oz, A.Ş. & İlhan, E.L. (2015) The Effects of Physical Education and Sports on the Self-Concept of the Children with Mild Mental Disabilities. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*. Special Issue on the Proceedings of the 4th ISCS Conference – PART A. Special Issue 3:55-72.
- Gök, G. (2009) Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. Yüksek lisans tezi (Yayınlanmamış). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri, Kayseri.

- Kırımoglu, H., Dalli, M., Yilmaz, A., & Say, M. (2017). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği). *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3116-3125. doi:[10.14687/jhs.v14i4.4670](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i4.4670)
- Gözün, Ö. & Yıkılmış, A. (2004) Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*.5 (2) 65-77.
- Horner-Johnson, W., Keys, C., Henry, D., Yamaki, K., Oi, F., Watanabe, K. & Shimada H. (2002) Attitudes of Japanese students toward people with intellectual disability, *Journal of Intellectual Disability Research*.46: 365-78.
- İlhan, L. (2010) The effect of the participation of educable mentally retarded children in the special physical education classes upon the anxiety levels of the parents of the children, *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport, Science, movement and health*, 10(2):304-309 pp.
- Karakaş, G., Yılmaz, A. & Kaya, B. H. (2016) Teachers Comments By 5-6 Age Children With autism Spectrum Disorders And Behavior Of the Effect Of Social Skills Level Sports. *Niğde University Journal Of Physical Education And Sport Sciences*, 10(2), 280-294.
- Karasar, N. Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Nobel Yayınları. Ankara, 2005.
- Kayaoglu, H. (1999) Bilgilendirme programının normal sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma ortamındaki işitme engelli çocuklara yönelik tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç, A.F. (2011) Okul öncesi öğretmenlerinin engelli öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin değişimindeki etkililiği. Yüksek lisans tezi (yayınlanmamış). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul öncesi Eğitimi Programı, Burdur.
- Kırımoglu, H., Esentürk, O., İlhan, L., Yılmaz, A. & Kaynak., K. (2016b) Investigating The Awareness Levels of Primary, Special Education, Rehabilitation Center Teachers and Candidates of Physical Education and Sports Teachers Regarding The Effects of Physical Exercise Participation of Mentally Disabled Individuals. *Manas Journal of Social Studies*. 5(4); 231-244.
- Kırımoglu, H., Yılmaz, A. & Kaynak, K. (2016c) An Evaluation of Pre- and In-service Preschool Teachers' Attitudes towards Sports Activities of Individuals with Intellectual Disabilities: Kocaeli Province Example. *British Journal of Education, Society & Behavioural Science*. 16(3);1-9.
- Kırımoglu, H., Yılmaz, A., Soyer, F., Beyleroğlu, M. & İlhan, E. (2016a) Research of The Awareness Level of Sports of Physical Education and Sports Teacher Candidates Towards The Effects of Sports in Mentally Insufficient Individuals. *Niğde University Journal of Physical Education And Sport Sciences*. 10(1); 80-88.
- Krebs, P. (2005) Adapted Physical Education and Sport. Fourth Edition. (Editor: Winnick, J.). Chapter 11. *Intellectual Disabilities. Human Kinetics*. ISBN: 0-7360-5216-X. State University. New York. ss.140.
- Metin, N., & Çakmak, H. (1998) İlköğretim okullarındaki eğitimcilerin özürülü çocuklarla normal çocukların kaynaştırıldığı programlar hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi. 8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri. Edirne: 128-139.
- Okyay, Ö. (2006) Sınıfta engelli çocuk bulunan ve bulunmayan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi (Yayınlanmamış). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Orel, A., Töret, G., Zerey, Z. (2004) Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (1) 23-33.
- Özbaba, N. (2000) Okul öncesi eğitimcilerin ve ailelerin özel eğitim muhtaç çocuklar ile normal çocukların kaynaştırılmasına karşı tutumları. Yüksek lisans tezi (Yayınlanmamış). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, H. (2010) Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi (yayınlanmamış). Trakya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Özdemir, N. (2008) Sınıfta Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Olmayan İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Karşılaştırılması, Afyon Kocatepe 96 Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- Öztürk, H. & Abakay, U. (2014) Research of attitudes of the students studying in schools of physical education and sport toward disabled kids, *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 16(3):66-68.
- Robbins, S. (1994) Örgütsel Davranışın Temelleri (Çev: Sevgi Ayşe Öztürk) Eskişehir ETAM Basım Yayın.

Kırımoglu, H., Dalli, M., Yılmaz, A., & Say, M. (2017). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği). *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3116-3125. doi:[10.14687/jhs.v14i4.4670](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i4.4670)

- Sperstein, G. N., Glick, G. C., & Parker, R. C. (2009). Social inclusion of children with intellectual disabilities in a recreational setting. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 47(2), ss. 97-107. doi: 10.1352/1934-9556-47.2.97.
- Şahin, H., Bekir, H. (2016) Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3:743-766.
- Şenel, H. G. (1995) Yetersizliğe Sahip Kardeşi Olanlarla, Olmayanların Yetersizliğe Yönelik Tutumları ve Kaygı Düzeyleri Yönünden Karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*.2: 33-9.
- T.C. MEB. (2007) MEGEP (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Kaynaştırma Eğitimi. Ankara.
- Tavşancıl, E. (2010) Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel yayın dağıtım.
- TED, (2015) Öğretmen gözüyle öğretmenlik mesleği. <http://www.turkegitimderneği.org.tr>. Erişim Tarihi: 6 Nisan 2017.
- Tekışık, H.H. (2005) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 40.Yıl Öğretmen Yetiştirmede Kalite Sorunları Çalıştayı. 1-3 Mart 2005 Ankara.
- Temel, F. (2000) Okulöncesi Eğitimcilerinin Engellilerin Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 18, 148-155.
- Tervo, R. C., Azuma, S., Palmer, G. & Redinius P. (2002) Medical students' attitudes toward persons with disability: a comparative study. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*.83: 1537-42.
- Türkoğlu, Y.K. (2007) İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi ve Sonrasında öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Varlier, G. (2004) Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri. Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Yaralı, D. (2016) Öğretmen Adaylarının Özel Eğitim Dersine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24:59-76
- Yıldırım, S. H., Bektaş, M. & Altıparmak, S. (2010) Hemşirelik Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*.27: 80-83.

Extended English Abstract

Attitudes point out what one feels about something (Robbins, 1994). They may be shaped positively or negatively. In other words; attitudes are explained as emotional or mental preparation state that is formed by experiences and has a directive or dynamic effect upon individual's behaviors towards things or circumstances to which it is related (Allport, 1967; cited by Tavşancıl, 2010). It is also emphasized that attitudes may undergo radical changes depending on different experiences during higher education (Özyürek, 2010). So it is important for candidate teachers to show positive attitudes towards the disabled and their education.

In light of this background, it may be argued that it will be helpful for teachers and candidate teachers to have education and training –particularly- on handicapped individuals' characteristics, educations, needs, skills, interests, abilities and disabilities as a part of their higher education so that they can develop a positive attitude towards the disabled and their education.

According to the results of the many studies in literature, it is scientifically proved that physical education and sports, physical activities, recreation and games play a crucial role in the handicapped individuals' rehabilitation and their physical, mental, psychological and social growth (Capiro et al. 2014; Sperstein et al. 2009; Filazoğlu Çokluk et al. 2015; Baron & Faubert 2005; Erdem, 2005; Krebs, 2005; Damentko,2005; Çamlıyer,1995; Fizlazoğlu Çokluk et al. 2015; Karakaş et al. 2016).

It is therefore important for candidate teachers, who are expected to participate in handicapped individuals' education and treatment programs, to show a positive attitude towards the disabled individuals' participation in sportive activities. Also; it is equally important to explore their

existing attitude levels. Thus, the current study focused on reviewing attitudes towards sportive activities of mentally disabled individuals shown by the candidate teachers in terms of different variables.

Method

In the current study; general survey model and descriptive statistics model were used. The population of the study was composed of a total of 1658 1st year and 4th year candidate teachers who studied at teaching departments of Education Faculty and Sports Sciences Faculty of Muğla Sıtkı Koçman University during 2015-2016 academic year (968 female candidate teachers and 690 male candidate teachers). The sample group was consisted of a total of 560 candidate teachers who volunteered to join the study (336 female candidate teachers and 224 male candidate teachers). As data collection tool; “Personal Information Form” designed by the researchers and “Attitude Scale of Individuals Having Mental Disabilities towards Sports Activities (ASIHMDSA)” designed by İlhan, Esentürk and Yarımkaaya (2016) were used. Normality test of the data were performed by One-Sample Kolmogorov-Smirnov test and it was seen that data did not follow a normal distribution. Therefore; non-parametric test of Mann-Whitney U was used for data. Error margin was set to 0.05.

Findings and Results

According to the study-findings, there were no statistically significant differences in participants’ level of attitudes towards sportive activities of mentally disabled individuals in terms of sex, witnessing sportive activities of the disabled, presence of a disabled member in the family and academic grades ($P>0.05$). In the current study, participants of sports sciences faculty had higher level of attitude towards sportive activities of mentally disabled individuals; which may be explained by the fact that unlike participants of the education faculty, they received physical education and sports courses for the handicapped individuals, joined tournaments of the disabled competitors as coach, referee or spectator and were more familiar with the study subject. On behalf of the participants of the current study, following results were obtained and following recommendations were made:

- Sportive education of the handicapped individuals is a special professional field. The number of the higher education programs that teach this special professional field is small. Therefore; it is necessary to educate instructors of sportive education of the handicapped individuals not through short-term certificate programs but through higher education programs as a part of undergraduate education.

- In literature, there is a need for studies that will investigate attitudinal levels towards mentally handicapped individuals’ sportive activities using different samples and variables.

- Courses related to inclusive education, special education and physical education and sports for the handicapped should be compulsory courses as a part of undergraduate and graduate programs of education faculties.

- Participation of candidate teachers in sportive activities held at universities for the handicapped individuals should be increased; which is a crucial factor in attaining objectives and aims of education of the handicapped individuals.

- There is a need for studies with larger samples in order to generalize results concerning attitudinal level in terms of sex variable in the literature.

- Inclusive education practices used at state schools under Ministry of National Education and projects which are organized for the mentally handicapped individuals in collaboration with mentally handicapped individuals and candidate teachers in and out of campus (educable-teachable) should be supported.